

- Презентації у формі звіту про виконання індивідуальних завдань. Презентація проводиться на семінарському занятті. У процесі презентації студенти вчаться сучасним методам представлення аудиторії виконаного дослідження чи інших результатів своєї праці. Індивідуальне завдання обирається студентом, чи групою студентів, самостійно та узгоджується з викладачем, що веде семінарське заняття. Виконується у формі реферату, наукових тез. Теми індивідуальної роботи повинні мати проблемно-прикладний характер.

- Семінари-дискусії, на яких широке коло студентів приймають участь в обговоренні визначеної тематики.

- Реферати, які виконуються за бажанням студентів на теми, які охоплюють зміст дисципліни і що є особливо актуальними. Реферат обов'язково повинен включати огляд останнього статистичного матеріалу з відкритих джерел, наукової літератури та статей в економічній періодиці, містити оцінку явища студентом та бути бездоганно оформленим. Реферат підлягає захисту у викладача.

Запровадження даних форм активізації роботи студентів вимагає уніфікованого методичного їх забезпечення. На основі поєднання вищенаведених форм активізації роботи студентів можна очікувати дієвих результатів та підвищення ролі вищої освіти у формованні інтелектуального прошарку спеціалістів, які володіють та можуть відстоювати власну обґрунтовану позицію.

В. Г. Крилова, ст. викл. кафедри іноземних мов факультету маркетингу

ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗІ

В основі вивчення будь-якого предмету лежать дидактичні принципи — початкові положення, покликані визначити стратегію і тактику навчання у навчальному процесі, оскільки вони пов'язані з цілями, змістом, методами, засобами, організацією навчання і проявляються у взаємозв'язку та взаємозалежності.

Одним із основних дидактичних принципів є **принцип виховуючого навчання**. Тут ми згідні з підходом, викладеним Л. М. Фрідманом, який стверджує, що викладач не повинен усе брати на себе, він повинен не тільки навчати, але й допомагати студентам вчитися. Звідси можна сформулювати наступні рекомендації:

— викладачеві потрібно розглядати себе, перш за все, як організатора навчально-виховного процесу. Допомогати студентам вчитися самим;

— навчати студентів засобам раціональної учбової праці з оволодіння іноземною мовою. Формувати у них культуру розумової праці;

— допомагати їм вчитися спілкуванню, вчити їх слухати співрозмовника, прививати культуру мовної і немовної поведінки.

Беручи до уваги практичну мету навчання іноземній мові — вивчати її як засіб спілкування, головним методичним принципом слід назвати **принцип комунікативної спрямованості**. Це означає, що навчання повинно будуватися таким чином, щоб залучити студентів до усної (аудіювання, мовлення) та письмової (читання, письмо) комунікації, тобто спілкування на мові, яка вивчається протягом усього курсу. Цей принцип тим чи іншим чином знайшов відображення в усіх сучасних працях з методики, підручниках та навчальних посібниках з іноземної мови. «Без комунікативності ... немає сучасної методики» — знаходимо ми у В. Г. Костомарова, О. Д. Митрофанової.

Принцип комунікативної спрямованості визначає зміст навчання, які комунікативні вміння необхідно формувати, щоб студент мав змогу здійснювати спілкування в усній та письмовій формах. Наприклад, дати пораду, поговорити по телефону, провести ділові переговори, укласти угоду чи контракт і т. ін., тобто при навчанні іноземній мові потрібно створювати навчальні ситуації, використовувати різні організаційні форми для залучення кожного студента групи у спілкування за допомогою, наприклад, ділових ігор.

Щоб реалізувати принцип комунікативної спрямованості, можна використати наступне:

1. Вводячи слово, словосполучення чи граматичне явище, підібрати ситуацію, яка б показала студенту дію цієї одиниці у спілкуванні: що за допомогою неї можна повідомити, взнати, назвати, висловити.

2. Оскільки засвоєння матеріалу можливе при багаторазовому повторенні, потрібно забезпечити студенту «повторення без повторення», що досягається привнесенням чогось нового у висловлюванні по ситуації, виходячи із реальних умов навчання у конкретній групі студентів.

3. Усне спілкування є активною взаємодією між тим, хто говорить, і тим, хто слухає. Потрібно у процесі оволодіння матеріалом забезпечити активну участь самих студентів і кожного окре-

мо у цьому процесі. І не виступати в якості єдиного джерела, яке стимулює процес спілкування.

4. Організуючи спілкування на основі матеріалу, який засвоюється, необхідно створювати сприятливі умови, які налагоджують на спілкування, щоб студентам приносило задоволення слухати, говорити, читати та писати на іноземній мові. Не бажано показувати свого роздратування невмінням студента одразу ж виконувати завдання, а викликати у них впевненість у тому, що вони рухаються вперед при оволодінні мовою, більше підкреслювати їх успіхи, аніж невдачі.

5. При читанні головну увагу студента звертати на змістовно-смыслову сторону та ширше використовувати завдання комунікативного характеру: про що дізнався, що прочитав, яке відношення з'явилося до цього. Частіше використовувати при читанні економічної літератури завдання з реферування, анування. Використовувати тексти, взяті із оригінальних джерел.

Важливим методичним принципом є **принцип диференційованого та інтегрованого навчання** як специфічний для цього предмету.

У навчальному процесі при вивченні іноземної мови можна робити акцент на диференційованому чи інтегрованому навчанні. Це стосується головним чином стартового моменту.

У методиці відомі наступні підходи.

Пропонується будувати навчальний процес **на усній основі**. У цьому випадку засвоєння навчального матеріалу здійснюється через усне мовлення і для використання в усному мовленні.

Навчання читанню і письму відбувається на засвоєному усно матеріалі.

Цей метод використовують для початкової організації вивчення іноземної мови.

Навчальний процес можна будувати на усному випередженні; тут усне відпрацювання (а не засвоєння, як у першому випадку) матеріалу трохи випереджує читання і письмо (приблизно 1—2 заняття).

Попередня усна робота є плідною на початковому етапі. Вона дозволяє зосередити увагу на вимові, розвивати аудіювання і з меншими зусиллями подолати читання, особливо при вивченні англійської мови.

Пропонується почати навчання із формування рецептивних вмінь та навичок: аудіювання — студенти слухають звукозапис і читання — бачать (читають) те, що слухають (відеозапис). Використання ТЗН забезпечує можливість одночасно слухати, бачити, читати те, що засвоюється.

Навчальний процес можна будувати інтегровано — паралельно розвивати всі види мовної діяльності: аудіювання, мовлення, читання і письмо, — виходячи із їх взаємозв'язку.

При виборі підходу для організації навчання слід враховувати різні фактори, а саме: де? коли? кого? хто? чому? — навчає, щоб визначити оптимальний варіант для конкретних умов навчання. Тут є важливим наступні фактори: контингент студентів, особистість викладача, ситуація навчання, матеріальна база і т. ін.

У навчанні іноземній мові може відігравати велику роль і **принцип врахування рідної мови**. Рідна мова повинна враховуватися при відборі змісту навчання — навчального матеріалу та його організації у самому навчальному процесі. У лінгвістичному плані — для прогнозування труднощів при навчанні вимові, а також граматики та лексики; при навчанні графіці та орфографії; при семантизації. В психологічному плані — для визначення структури мовних дій. При навчанні іноземній мові необхідно враховувати мовний досвід студентів у рідній мові.

Принцип свідомості у навчанні іноземних мов визнається у методиці як один із головних, оскільки свідомість відіграє важливу роль в оволодінні предметом; вона дає можливість підвищувати інтелектуальний потенціал навчального предмету, суть якого полягає у навчанні розуміння думок і їх висловлювання на новій для студентів мові.

Свідомим повинно бути оволодіння засобами самостійної роботи з іноземної мови, а також тренування у засвоєнні матеріалу і застосування при виконанні творчих завдань.

В навчанні іноземній мові особлива роль належить **принципу активності**, тому що оволодіння іноземною мовою можливе у тому випадку, якщо студент є активним учасником навчального процесу і свою роботу виконує з бажанням та інтересом, а для цього сама діяльність повинна бути мотивованою.

Особливе місце у вивченні іноземних мов займає **принцип наочності**.

У зв'язку із його популярністю та широким застосуванням немає сенсу його розшифровувати.

Можна тільки процитувати психолога Б. В. Беляєва, який писав: «...принцип наочності необхідно розглядати не в якості допоміжного, а в якості одного із основних методичних принципів навчання іноземних мов, коли це навчання має на меті практичні цілі».

Для реалізації принципу наочності передбачено широкий спектр засобів навчання, які повинні бути зосереджені у лінгфонних кабінетах, де проводяться заняття.

Принцип індивідуалізації відіграє особливу роль.

Індивідуалізація у навчанні можлива, коли викладач гарно знає своїх студентів. Одні студенти люблять спілкуватися, легко налагоджують контакти (їх психологи називають екстравертами). Інші — люблять поринати у власні думки і почуття (їх називають інтровертами). Одні вимагають більше уваги, більш жорсткого управління їх діями. Другі потребують гнучкого управління. Треті — віддають перевагу свободі у виборі способу навчання. Ось тому викладачу потрібні глибокі психологічні знання для реалізації принципу індивідуального підходу, щоб успішно організувати навчально-виховний процес та успішно керувати ним.

Застосування цих та інших методичних принципів навчання дозволяють викладачеві активізувати навчальний процес при вивченні іноземних мов у вищому навчальному закладі.

І. В. Кулага, канд. екон. наук, ст. викл. кафедри політичної економії обліково-економічних факультетів

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Україна сьогодні взяла курс на входження в європейський освітній простір. У зв'язку з цим у вищих навчальних закладах здійснюється модернізація освітньої діяльності в контексті вимог Болонського процесу, що передбачає впровадження нових прогресивних навчальних технологій. У процесі оновлення освіти набуває поширення стратегія ефективного навчання, яка зорієнтована на всебічне розкриття здібностей студентів, розвиток творчого мислення, підвищення мотивації до систематичної активної роботи з метою формування стійких знань, умінь та навичок. За таких умов розширюються можливості для інтенсифікації навчального процесу на основі активних методів навчання, підвищується ефективність роботи викладацького складу.

Практика застосування активних методів навчання доводить, що найбільшу зацікавленість студенти виявляють до диспутів та дискусій, інтерактивних лекцій, ділових ігор та різноманітних тренінгів, які сприяють розвитку логічного та творчого мислення та стимулюють інтерес до предмета. Так, наприклад, під час проведення інтерактивних лекцій відбувається спілкування викладача зі студентами, що дає змогу учням не тільки прослухати та законспектувати новий матеріал, а й прийняти активну участь